

Utter i Småland

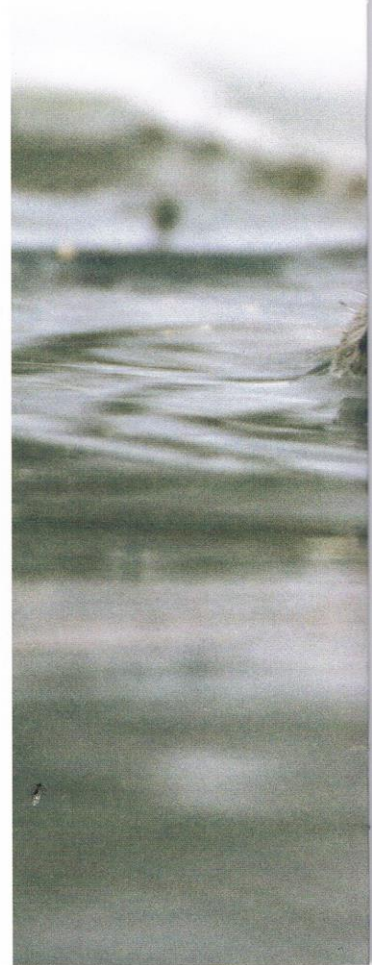

Välkommen tillbaka!

Från att nästan ha varit helt försvunnen i Småland är uttern på väg tillbaka i vårt landskap och i övriga Sverige. Du är kanske en av dem som har haft turen att få se en utter simma i någon av Smålands åar?

Under årtusenden har uttern funnits i åar, älvar och vid kusten. En livlig vattenakrobat som vittnade om vatten i balans där det fanns gott om föda i form av fisk, musslor, kräftor och groddjur. Men i takt med det moderna samhällets framväxt och de problem som följde försvann uttern.

Från att ha varit allmän i Smålands inland och vid kusten återstod vid 1980-talets början endast en liten spillra av beståndet. Sakta men säkert är uttern på väg tillbaka. I nuläget finns det ett hundratal uttrar i Småland, men ännu återstår många hinder längs vägen innan vi kan andas ut.

Uttar. Foto: Kenneth Johansson.

Utter med en nyfångad lake. Foto: Kenneth Johansson.

Allt du behöver veta om uttern!

Uttern är ett mårdjur, släkt med bland annat grävlingen. I korta drag kan man beskriva utterns utseende med att den har en spolformad kropp som mäter 90-120 cm från svans till nosspets och att pälsen är brun. Svansen är lång och kraftig vilket är bra om man simmar mycket! Andra saker som gör uttern till en utmärkt simmare är att den kan stänga näs- och öronöppningar när den dyker samt att den har simhud mellan tårna. Morrhåren som sitter vid nosen är kraftiga, långa och fungerar som känselspröt. De kommer till användning i grumliga vattendrag då uttern letar efter mat.

Uttern lever i anslutning till strömmande vattendrag, kusten och sjöar i någonting som kallas för hemområden. Ett hemområde kan vara så stort som 4,5 mil om man räknar längs vattendraget. Det är viktigt att det finns gott om mat i vattendraget och att det under vintern finns isfria områden.

På utterns meny står kräftor, groddjur, fisk och ibland fågel men den föredrar fisk som gädda, lake och braxen. En utter kan äta ungefär 1 kg fisk per dag.

Uttern är ett ensamlevande djur, undantaget är under parningstiden som vanligtvis äger rum tidigt på våren. Cirka två månader efter parningen föds uppemot fyra ungar i ett gryt beläget nära vattnet. Ungarna följer sin mamma fram till att det är dags för parning igen. Uttern blir inte särskilt gammal i det vilda, medellivslängden hos svenska uttrar är cirka 5 - 7 år.

En utterhona letar föda med sin unge. Foto: Lars Petersson.

Vilka är hoten mot uttern?

Under 1900 talet var det jakt och användningen av PCB (ett giftigt ämne som påverkar immunförsvar och fortplantning) som gjorde att utterstammen minskade dramatiskt. Uttern fridlystes från jakt 1968 men miljögifterna kvarstår som ett stort hot. En grupp av ämnen som tros kunna påverka utterstammen är organiska bromföreningar som till exempel PBDE. Dessa ämnen används framför allt som flamskyddsmedel i många dagligvaror som TV-apparater och datorer. Egenskaperna hos PBDE liknar de hos PCB. Undersökningar som Naturvårdsverket har gjort visar att PBDE finns lagrat i ekosystemen och det har påträffats i ett flertal djurarter (sälar, sillgrissla, sill, ren, älg och fiskgjuse). Detta betyder att PBDE kommer ut i naturen på ett okontrollerat sätt och dessutom sprids i näringskedjorna. Då uttern är ett rovdjur som lever högst upp i näringskedjan är det stor risk att den påverkas av kemikalierna.

Trafiken är en annan fara. I takt med att trafiken ökar så förolyckas också fler uttrar. Antalet trafikdödade uttrar har ökat sedan slutet av 1980-talet och på flera håll i landet kan trafiken utgöra ett stort hot mot utterstammen. På en del platser har man anlagt så kallade utterpassager. Dessa ska få uttrar att undvika vägar.

Tyvärr händer det att uttrar fastnar i fiskeredskap eller i fällor som placeras vid vattendrag. De lockas av fisken som finns i näten och redskapen, fastnar och drunknar.

Baktassar.
Mäter 5-7 cm.

Framtassar.
Mäter 7-9 cm inklusive häl.

Illustrationer: Roza Varjú.

70-110 cm

60-80 cm

Spårlöpa efter utter.

Spårlöpa efter mink.

Bäver. Foto: Kenneth Johansson.

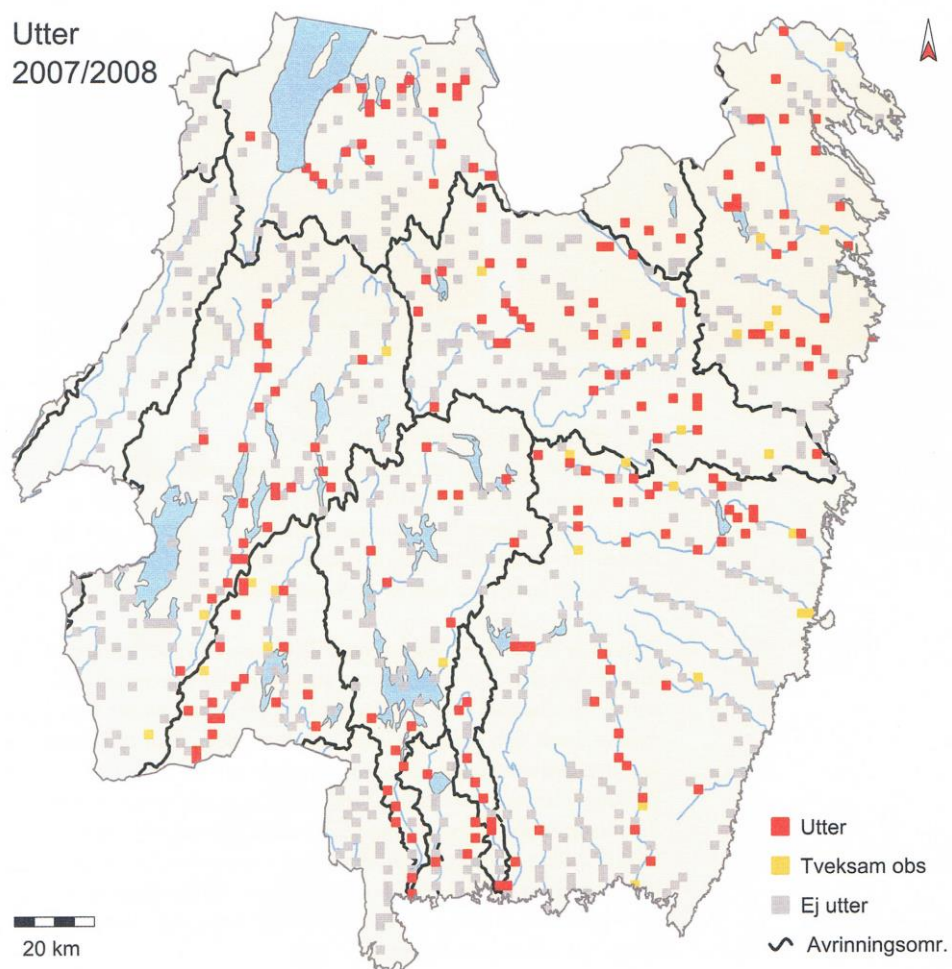
Mink. Foto: Kenneth Johansson.

Utter, mink eller bäver?

Två arter som uttern kan förväxlas med är mink (*Mustela vison*) och bäver (*Castor fiber*). Minken är ett vattenlevande mårdjur men minken är betydligt mindre än uttern, som är stor som en medelstor tax. Minkens päls saknar normalt det ljusare partiet på buk och hals, men kan ha en ljusare fläck på hakan.

Bävern är utseendemässigt mindre lik en utter än vad minken är, men då bävern i huvudsak lever i anslutning till vatten förväxlas den ändå ofta med uttern. Ofta ses bara ett huvud på det simmande djuret och det är inte helt enkelt att skilja dem åt. Uttern kan dessutom använda sig av bäverhyddor och de rör sig på liknande sätt i vattnet. Skillnader mellan utter och bäver utseendemässigt är att bävern har en bred, hårlös och utplattad svans som är tydligt avgränsad från den ganska kompakta kroppen medan utterns svans är rund och ser ut som en förlängning av den spolformade kroppen. Bävern saknar också den vita teckningen på halsen och buken.

Utter
2007/2008

Föreningen Rädda uttern i Småland

Föreningen arbetar efter en långsiktig strategi för att öka möjligheten för en livskraftig utterstam i Småland. Sedan 1993 är det en ideell förening som har ett samarbete med ett flertal myndigheter och organisationer. Föreningen består av Länsstyrelserna i Jönköpings-, Kronobergs- och Kalmar län, Jönköpings och Emmabodas kommuner, Skogsstyrelsen, LRF, Naturskyddsföreningen, Jägareförbundet och Naturhistoriska riksmuseet. Föreningen har tagit initiativ till en separat åtgärdsplan för utter i Småland, inventeringar samt bekostat miljögiftsanalyser i utter.

Åtgärder som föreningen anser vara värdefulla för utterns bevarande är information riktad till olika målgrupper, inventering, restaurering av biotoper och skapande av faunapassager.

Föreningens två stora mål är att år 2020 ska utterstammen i Småland ha en sådan utbredning att artens fortlevnad kan anses vara säkrad samt att till år 2025 ska utter finnas i varje kommun inom landskapet Småland.

Vill du veta mer om föreningen, vårt arbete och hur du kan bidra till en växande utterstam, kontakta då Länsstyrelsen i ditt län eller läs mer på utterforeningen.se

Rapportera dina utterobservationer på:
Naturhistoriska riksmuseet i Stockholm - nrm.se
Artportalen - artportalen.se

Kontakta polisen om du påträffar en skadad eller död utter.

utterforeningen.se

Omslagsfoto: Kenneth Johansson. Broschyren är framtagen tillsammans
med Länsstyrelsen i Jönköpings län 2012. Tryckt hos Tabergs tryckeri.